

บทที่ 2

ปริทัศน์และผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ศุภฤกษ์ สุรางกูร ได้กล่าวถึง เหตุผลและแรงจูงใจที่คนไทยหันมาตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น (ในการบรรยาย เรื่องการจัดการ การท่องเที่ยวภายในประเทศ วันที่ 11 กรกฎาคม 2542 เวลา 9.00-12.00 ณ ห้องเรียนสาขาวิชาการท่องเที่ยว อาคารสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงจากสังคมกสิกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ทำให้คนไทยมีความเครียดมากขึ้น คนไทยจึงเริ่มหันมาท่องเที่ยวมากขึ้น เส้นทางคมนาคมสู่แหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศได้รับความสะดวกมากขึ้น ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศความปลอดภัยในการเดินทางมีมากขึ้น รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวได้ทั่วประเทศได้อย่างรวดเร็ว มีสถานประกอบการด้านธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น การมีรายได้และภาวะแวดล้อมอื่นๆ ที่ดีขึ้น แหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศได้พัฒนาให้เป็นที่น่าสนใจ มีความหลากหลายมากขึ้น และการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่างๆ ให้ไทยเที่ยวไทยอย่างกว้างขวางเป็นรูปธรรม

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ (2538 : 12-22) ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และนำมาสังเคราะห์ ให้เห็นถึงลักษณะโครงสร้างของนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยภาพรวมในด้านต่างๆ โดยสรุป ดังนี้ ทางด้านเพศในอดีตที่ผ่านมานักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมักเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่ในระยะหลังๆ นี้ เพศหญิงมีสัดส่วนของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งด้วย เช่น ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนจะมีนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่า แต่ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติสวยงาม หรือตามศูนย์การค้าก็จะมีเพศหญิงมากกว่า ทางด้านอายุนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งที่ท่องเที่ยวอยู่ภายในประเทศ จะมีช่วงอายุระหว่าง 25-34 ปีมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 15-24 ปี ทางด้านการศึกษาผลการศึกษาในอดีต ซึ่งให้เห็นว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมีโอกาสได้เดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ทางด้านแหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครเป็นทั้งแหล่งต้นทาง และปลายทางที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวภายในประเทศ เนื่องจากสถานที่พักผ่อนที่มีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติในเขตกรุงเทพฯ ฯ และปริมณฑลมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ของผู้ใช้ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยว และการแสวงหาความสงบกับธรรมชาติรอบนอกมากขึ้น ทางด้านรายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท รองลงมาคือกลุ่มรายได้เดือนละไม่เกิน 5,000 บาท และระหว่าง 10,001-20,000 บาท ตามลำดับ และนักท่องเที่ยวชาวไทยจะมีสัดส่วนของรายได้สูงขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร นนทบุรี และสมุทรปราการ ทางด้านอาชีพ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ หรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มลูกจ้าง ธุรกิจ ร้านค้า กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มพ่อค้ายักธุรกิจ ทางด้านวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการท่องเที่ยว หรือการพักผ่อนมากที่สุด อย่างไรก็ตามยังมีการเดินทางโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการเยี่ยมญาติ/เพื่อน รวมทั้งการไปราชการ หรือติดต่อธุรกิจต่าง ๆ อยู่ในสัดส่วนที่สูงมากพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า ทางด้านพาหนะในการเดินทาง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยจะเดินทางรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในการจัดสรรเวลาการท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ดีกว่า โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านระยะทาง หรือช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยวที่ตายตัว ทางด้านการรับข่าวสารการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะได้มาจากการบอกเล่าของผู้อื่น หรือได้รับการชักชวนจากเพื่อนฝูง รองลงมา ได้แก่ การอ่านจากนิตยสารต่าง ๆ จากวิทยุโทรทัศน์ และจะได้รับข้อมูลจากบริษัท หรือหน่วยงานนำเที่ยวที่น้อยที่สุด ทางด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และเมื่อพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามรายการ พบว่า คนไทยนิยมที่จะไปเที่ยวในภาคเหนือมากที่สุด รองลงมาคือ เที่ยวภาคกลาง ภาคใต้ กรุงเทพฯ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และค่าครองชีพอยู่ตลอดเวลา ทางด้านลักษณะของการใช้จ่ายเงิน พบว่า ลักษณะการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ท่องเที่ยว โดยมากจำนวนค่าใช้จ่ายทั้งหมดของการท่องเที่ยวจะเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับ ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่มในสัดส่วนที่สูงที่สุด รองลงมาคือ การซื้อของ ค่าพาหนะ และค่าที่พัก ทางด้านความนิยมในการรับประทานอาหาร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมักนิยมรับประทานอาหารในร้านขายอาหารที่มีอยู่ทั่วไปเพราะสะดวก รวดเร็ว และราคาถูกกว่า ทางด้านฤดูกาลท่องเที่ยวและการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ช่วงฤดูกาลที่มีผู้นิยมเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์และฤดูกาล เช่น เขตภาคเหนือตอนบนช่วงที่มีผู้เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม และช่วงเดือนกันยายน-มกราคม สำหรับเดือนที่มีนักท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดได้แก่ เดือนกุมภาพันธ์

และมีอุทยาน จังหวัดที่นักท่องเที่ยวชอบมากที่สุดคือ จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาได้แก่ ชลบุรี สงขลา ภูเก็ต ในจำนวน 20 จังหวัดแรกที่ถูกไปเที่ยวชอบมากที่สุดเป็นจังหวัดชายทะเล 8 จังหวัด อยู่ในภาคเหนือตอนบน 3 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 จังหวัด และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวของภูมิภาคที่เดินทางไปท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิภาคของถิ่นที่อยู่แล้ว พบว่า ผู้ที่ไปเที่ยวส่วนใหญ่จะเที่ยวอยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นของตน หรือเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในระยะใกล้ ๆ เป็นหลัก

ชำนาญ ม่วงทิม (2534 : 7) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมในวันหยุดว่าจะมีส่วนในการเพิ่มความ ต้องการข่าวสาร การใช้เครื่องบิน ความต้องการคุณภาพ ต้องการวันหยุดเพื่อการกีฬา และจะตามมาด้วยความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่อง เป้าหมายปลายทางที่ต้องการสำหรับการพักผ่อนในวันหยุดระยะใกล้ ๆ อยากรู้เห็นความแออัดที่ลดลง มีการใช้บ้านพักตากอากาศ อพาร์ทเมนท์มากขึ้น มีเป้าหมายปลายทางการท่องเที่ยวสำหรับการพักผ่อนในวันหยุดระยะไกลที่ชัดเจน และมีความต้องการในเรื่องของวันหยุดส่วนตัว ทั้งนี้พฤติกรรมความต้องการเดินทางดังกล่าวจะถูกตอบสนองมากขึ้นถ้าหากคนเรามีเวลาว่างมากขึ้น มีการเพิ่มประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และการมีพื้นฐานทางการศึกษาสูงขึ้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2543 : 41-45) ได้กล่าวถึง กระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า เมื่อคนเรามีความต้องการอยากเดินทางท่องเที่ยว ก็ต้องตัดสินใจก่อนว่าจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใด จะใช้บริการประเภทไหน จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวกี่วัน ซึ่งการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวต้องมีกระบวนการในการตัดสินใจ ซึ่งสรุปกระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้ 10 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 การส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังตลาดเป้าหมาย
- ขั้นที่ 2 นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารการท่องเที่ยว
- ขั้นที่ 3 ความต้องการเดินทางท่องเที่ยว
- ขั้นที่ 4 สิ่งจูงใจทางการท่องเที่ยว ปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ
 - (1) ปัจจัยผลักดัน (Push Factor)
 - (2) ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor)
- ขั้นที่ 5 การตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว
- ขั้นที่ 6 การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว
- ขั้นที่ 7 การเตรียมตัวก่อนเดินทางท่องเที่ยว

ขั้นที่ 8 การเดินทางท่องเที่ยว

ขั้นที่ 9 ประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว

ขั้นที่ 10 ทศนคติต่อการเดินทางท่องเที่ยว

จันทน์ วรรณธอม (2544) ศึกษาและวิจัยในหัวเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ” จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวเพื่อต้องการพักผ่อน เป็นเหตุผลสำคัญที่สุด และเห็นว่าประเทศไทยมีจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย โดยมีโทรทัศน์เป็นสื่อที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศในลำดับต่อมาคือ งบประมาณ ค่าครองชีพ ระยะเวลา การเตรียมความพร้อม ระยะเวลา สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และความพร้อมในการรองรับด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสอกรแทรกที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเบี่ยงเบนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยให้หันมาเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศคือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ โดยมีความเห็นว่าในภาวะที่เงินบาทมีค่าอ่อนตัวลง หรือเงินบาทมีค่าน้อยลงสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศได้น้อยลงมีอิทธิพลในระดับมากต่อการทำให้คนไทยหันมาเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น

ปวีณา โทนแก้ว (2542) ศึกษาและวิจัยในหัวเรื่อง “ปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย” จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยว ดังนี้ คือ เพศของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวเพศหญิงจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่าเพศชาย จากค่าสถิติของอายุของนักท่องเที่ยวพบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว คือ เมื่อนักท่องเที่ยวมีอายุมากขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาตรี จะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่าระดับการศึกษาอื่นๆ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพลูกจ้าง หรือพนักงานเอกชน อาชีพราชการรัฐวิสาหกิจ อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพแม่บ้านหรือทำงานในครอบครัว จะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และรายได้ของนักท่องเที่ยว พบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

เพียงจันทร์ ลิขิตเอกราช (2533) ศึกษาและวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษางานนมกรรมไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดเชียงใหม่ ” ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 1,688.33 บาทต่อวัน ค่าใช้จ่ายที่มากที่สุด คือ ค่าพาหนะเดินทางคิดเป็นร้อยละ 32.9 ของค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันประมาณ 1,902.11 บาทต่อวัน ค่าใช้จ่ายที่มากที่สุด คือ ค่าสินค้าที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 29.3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาเป็น ค่าที่พัก ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหาร และค่าสถานบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 24.5 , 22.8 , 15.4 และ 8.0 ตามลำดับ

การจัดงานไม้ดอกไม้ประดับ ในปี พ.ศ.2535 ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวแก่จังหวัดจำนวน 105.28 ล้านบาท เกิดรายได้เพิ่มจากปกติ 45 ล้านบาท โดยจะกระจายไปสู่ธุรกิจประเภทพาหนะเดินทางมากที่สุด ประมาณ 29.3 ล้านบาท หรือเกิดรายได้ที่เพิ่มจากปกติ 12.57 ล้านบาท ธุรกิจประเภทขายสินค้าที่ระลึกและธุรกิจประเภทที่พักได้รับรายได้ประมาณ 27.79 และ 24.81 ล้านบาท เกิดรายได้เพิ่มจากปกติ 11.93 และ 10.67 ล้านบาท ตามลำดับ ธุรกิจขนาดใหญ่ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุด คือ ธุรกิจประเภทพาหนะเดินทาง และ โรงแรม ซึ่งได้รับรายได้ 23.99 และ 21.05 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.8 และ 20 ของรายได้ทั้งหมด โดยธุรกิจที่เข้าร่วมลงทุนในการจัดงานไม้ดอกไม้ประดับครั้งนี้ คือ กลุ่มธุรกิจด้านโรงแรมและธุรกิจท่องเที่ยว ได้รับผลตอบแทน 75 และ 23 บาท จากการลงทุน 1 บาท รายได้จากการจัดงานกระจายไปสู่ภาคแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 30.8 ของรายได้จากการจัดงานทั้งหมด หรือประมาณ 32.6 ล้านบาท